

'Jeg savner sgu mine drenge' - Betragtninger om kammeratskab og rus blandt unge på Bornholm

Vennegruppens betydning for introduktion til det enkelte rusmiddel er stor, men det er også kammeraternes støtte og nye fællesskaber, som kan hjælpe den unge videre til et ungeliv, hvor hygge med vennerne kan være uden hash og sprut.

AF JANE BIRGITTE ASCHLUND

Jeg står sammen med en ung mand ude i et naturområde ved et såkaldt shelter med bålplads. Det er et år siden, at Ungerådgivningen Bornholm er startet, og vi er som rådgivere ved at komme ind på livet af nogle af de unge. Nogle gange er de for rastløse til at mødes og sidde i Ungerådgivningen, og så tager vi på tur i stedet. Vi har begge for lidt tøj på og hundefryser. Vi kigger på gammel graffiti, som den unge mand, jeg står sammen med, kan genkende. Vi finder øgenavnene på ham selv og flere af hans venner sprayet på træværket. Han fortæller levende og med glæde i øjnene om vilde fester herude, men også om guitar-spil ved bålet, knallertture med engangsprillen bagpå og ren 'hygge med drengene'. Drenge, som nu er videre i livet. Det er ikke alle, han ved, hvor er nu. En har fået børn, en anden er i gang med uddannelse, nogle er flyttet 'over', som man siger, når man er bornholmer. 'Jeg savner sgu mine drenge,' indrømmer han.

Vi sidder senere og kigger på hans Facebook-profil og finder billeder fra tiden, hvor de var en stor venne-gruppe fra folkeskolen, som hang ud og havde fester ude ved shelteret hver weekend. Han kan næsten ikke finde nogen billeder af sig selv, hvor han ikke enten er fuld eller skæv. De jokes, der er skrevet som tekst til billederne, følger logikken i hjerner, der er fulde af THC, så vi har begge lidt svært ved at tyde dem i dag. Nok især mig. 'Månen er fuld af ost,' læser han under et billede af en fuldmåne og skraldgriner. Noget sjov med, at der ikke var huller i den som i en ost... eller noget... forsøger han overbærende at forklare mig.

Vi kigger på hans sidste nye opdateringer på Facebook fra hans nuværende skole og på billeder af de ting, han har lavet i værkstederne på skolen. Han har

fået mange 'likes' for dem. 'Hold kæft, hvor har jeg forandret mig meget, når jeg sidder og kigger på det her,' siger han. 'Nu er der rent faktisk fotos af mig, hvor jeg er ikke er på et eller andet.' Han sidder clean for første gang i mange år og savner kammeraterne fra dengang og kan nu pludselig se, at rusmidlerne kom til at tage en stor bid af hans liv, mens mange af vennerne er rykket videre. Nu kan han selv både mærke sulten efter, at der skal ske noget andet, men alligevel også savnet efter dengang og de andre.

Facebook som dagbog og vej til ny identitet

Mange af de unge i Ungerådgivningen har været aktive på Facebook og andre sociale medier i størstedelen af deres ungdomsår, og det kan med fordel bruges i samtalerne med de unge som en slags dagbog og et narrativt udgangspunkt for at gøre status: Hvor var jeg, hvem var jeg, hvor er jeg nu, hvem vil jeg gerne være i dag og sammen med hvem? De sociale medier har i forvejen en stor betydning på en ø, hvor de unge kan opleve, at det er svært at holde kontakten til de venner, som flytter 'over', og hvor de sociale medier også kan være en brobygger til interessefællesskaber i cyberspace og dermed en dør ud til flere muligheder end de eksisterende unge fællesskaber på øen. Cyberspace tilbyder ganske enkelt den unge adgang til flere andre unge, som potentielt deler samme interesser.

I overgangsfaser, hvor rusmidlerne vælges fra eller forsøges administreret på en ny måde, er det vigtigt at gå på opdagelse i den unges sociale liv og lave nye netværksskott sammen (kortlægning af netværk, hvor den unge får overblik over sit personlige netværk og måske også en afklaring om ønsker i forhold til nye kontakter og venner). Her kan Facebook og andre sociale medier bruges som redskab til at se på sit liv udefra, genoptage

kontakten til gamle venner, som er gledet ud, og sende signaler til hele omgangskredsen om, at 'nu ser mit liv altså anderledes ud'! De sociale medier spiller i forvejen ofte en stor rolle i den unges liv, så det er oplagt at benytte sig af dem i den unges udviklingsproces.

Som en ung forklarer mig, så er de nye signaler om ændret livsstil til en gammel omgangskreds yderst vigtige. 'Jeg kan ikke bare sende en sms til X og høre, om vi skal drikke kaffe sammen, for i gamle dage betød 'kaffe' altså noget helt andet (kodesprog). Nu må jeg virkelig bruge krudt på at forklare ham, at når jeg skriver kaffe, så mener jeg altså bare KAFFE – sådan noget sort noget, som kan drikkes!' Samme dreng oplever, at det generelt er svært at beholde mange af sine relationer, fordi han under besøg kan risikere, at jointen går rundt, som den plejer, og at det så bliver for svært for ham at holde sin trang tilbage.

Den sociale afhængighed

Rådgivere og behandlere arbejder generelt med de tre typer af afhængighed, som den unge kan opleve: den fysiske, den psykiske og den sociale. I Ungerådgivningen arbejdede vi fra 2015 og frem til 2017 med U-Turns-metoder i forhold til de tre typer afhængighed. Værktøj, der er baseret på den kognitive og narrative tilgang, som hjælper den unge med at blive bevidst om fordele og ulemper ved sit forbrug, og som kan hjælpe den unge med at mobilisere egne ressourcer og netværk for at holde fast i sine mål via øvelser som f.eks. *trickbank* (hvor de unge deler gode råd – 'tricks' - med hinanden om, hvordan man kan holde sin trang i ave og distrahere sig selv) og *måltrappe* (et samtaleværktøj, hvor den unge på en trappe definerer de nødvendige mindre delmål eller skridt på vejen hen mod deres store mål). I arbejdet med sit netværk bliver den unge bevidst om, hvilke støtter han eller hun har i forhold til sine beslutninger, og her bliver det også nogle gange tydeligt, at den unge kan stå meget alene med sin beslutning, såfremt forbrug af rusmidler er udbredt i den unges miljø på øen.

Det er vores erfaring i Ungerådgivningen, at de unge, der har påbegyndt et forbrug af rusmidler sammen med en bestemt vennegruppe, men stadig har venner, som de ikke ryger med, har lettere ved at finde en vej ud af den sociale afhængighed. I modsætning hertil står de unge, som både har levet med og er vokset op med et forbrug/misbrug af rusmidler derhjemme

og herefter selv har fået deres egen omgangskreds af bekendte og venner med et forbrug af alkohol og/eller stoffer. Disse unge står over for en massiv opgave i det øjeblik, de ønsker at starte en ændring af deres eget forbrugsmønster, fordi rusmidlerne gennemsyrrer hele deres sociale liv på øen og deres familiebaggrund. Vi oplever, at netop disse unge har brug for en meget

De unge i Ungerådgivningen giver udtryk for, at det kan være svært at vokse op som ung på øen, og flere fortæller, at de føler sig ensomme. De oplever, at det kan være en udfordring at finde 'sin gruppe' – et sted at høre til. Hvis det lykkes, og hvis jointen er en fast bestanddel af dette fællesskab, så bliver de unges afhængighed i høj grad også social, og den kan forstærkes af, at den unge kan opleve, at der ikke er så mange andre steder at gå hen.

UNGERÅDGIVNINGEN PÅ BORNHOLM slog dørene op i 2015 på baggrund af et ønske fra Social- og Sundhedsudvalget om at have et tilbud målrettet unge med et problematisk forbrug af rusmidler. Formålet var dels at forhindre unge i at udvikle misbrug, dels at fastholde den unge i uddannelse og/eller job.

større støtte fremover til at opbygge en alternativ social base over tid. Et tæt samarbejde mellem kommuner (sagsbehandler og behandler/rådgiver) og ophold på eksempelvis efter- og højskoler (også efter, at den unge er fyldt 18 år) kan være en løsningsmodel.

Udkantsidentitet og ø-liv

Flere af de unge i Ungerådgivningen omtaler selv det at bo og vokse op på en ø som en stærk og stolt identitetsmarkør, og de virker meget bevidste om, at de vokser op under andre betingelser end andre unge på 'fastlandet' og i de større byer. Betingelser, som også har betydning for deres muligheder: 'Her sker ikke altid så meget' eller: 'Man kan altså godt blive lidt skør af at bo herude i skoven.' (Almindingen, red.)

I de rene drengegrupper fortæller de unge om en stærk følelse af broderskab. Man er der for hinanden, og i et broderskab optræder der også ritualer for at blive indviet, opnå status og positioner. I nogle grupper kan flirt med risikable situationer, kriminelle aktiviteter og

rollen som 'skaffer' af ting eller stoffer til de andre i gruppen indgå som både riter og strategier til at opnå position og anerkendelse i gruppen. Hvad angår især drengenes søgen efter spænding og risici, så kan den udmønte sig i flere forskellige aktiviteter, gerne kombineret med hinanden: hastighed/benzin i blodet enten på knallert eller i bil, rusmidler og "hvem tør mest og længst"-lege ofte af temmelig farlig karakter. For alle de unge gælder, at kammeratskabet er så vigtigt, at de er villige til at gå meget langt for at være en del af det.

Mon nogle af de unges søgen efter spænding og forbrug af rusmidler også skal ses i denne sammenhæng? Af samtalerne med de unge i Ungerådgivningen på Bornholm fremgår det, at nogle unges vurdering af, om en fest f.eks. opleves som god, fed eller vild, er tæt forbundet med, hvor stor en rolle rusmidler har spillet under festen. Gør det samme sig entydigt gældende i alle ungemiljøer? Er der forskel på by og land/ø samfund? Det er forhold, man kunne overveje at undersøge nærmere på tværs af rådgivninger eller hos Center for Rusmiddelforskning?

De unge i Ungerådgivningen giver udtryk for, at det kan være svært at vokse op som ung på øen, og flere fortæller, at de føler sig ensomme. De oplever, at det kan være en udfordring at finde 'sin gruppe' – et sted at høre til. Hvis det lykkes, og hvis jointen er en fast bestanddel af dette fællesskab, så bliver de unges afhængighed i høj grad også social, og den kan forstærkes af, at den unge kan opleve, at der ikke er så mange andre steder at gå hen. De virker bevidste om, at det kan være sværere at finde kammerater med de samme interesser som de selv har på mindre skoler og i et miljø, hvor der ganske enkelt er færre unge som på Bornholm.

De forskellige drengegrupper lever ikke adskilte, og der er mange glidende overgange mellem grupperne. Generelt mødes de unge på kryds og tværs af deres skoler og fritidsliv til festerne på øen og på et par samlingssteder – eksempelvis i Rønne. For eksempel afholdes der af og til fester i lånte sommerhuse uden for sæsonen, hvor de unge på forhånd ved, at aktiviteten til festen er at blive skæv eller høj. Det er heller ikke unormalt, at fester i bestemte unge-miljøer bliver brugt som salgsboder ligesom en form for Tupperware-party, men hvor køkkengrej er skiftet ud med de sidste nye rusmidler på markedet. Stofsælgere bruger disse fester til at lade de unge smage gratis på de nye varer for at få flere kunder. Der findes dog absolut også unge, som

tager afstand fra at prøve rusmidler på denne måde og i stedet sørger for en vis 'sikkerhed' ved altid at bruge en kendt sælger, som de stoler på.

Hash som selvmedicinering

I nogle grupper har vi set et fællesskab blandt drengene på Bornholm om 'det at være anderledes'. Ofte er der tale om drenge, som har fået at vide af andre, at de var anderledes under deres opvækst (nogle udsat for mobning) eller drenge, som selv har følt sig anderledes og har taget identiteten 'nørd' til sig og vendt den til en positiv identitetsmarkør. Ofte er der tale om meget intelligente unge. En dreng fortæller: 'Mine venner er faktisk alle sammen nørder. Vi er helt vildt mærkelige,

På en ø som Bornholm betyder det, at nogle unge bliver nødt til at tage fra øen en tid for at skifte miljø og omgangskreds.

men jeg gider ikke snakke med så mange andre end dem, for de er bare ikke lige så interessante. Vi har nogle gange nogle vildt syrede snakke om sammenhænge og filosofi.' Disse drenges måde at definere gruppen på kan både tage udgangspunkt i 'nørdede' interesser (ofte spil, fysik, astronomi, geologi o.l.) og for nogle drenge også i en stor bevidsthed om deres diagnoser (ofte opmærksomhedsforstyrrelser). Her fylder især hash meget som rusmiddel, fordi flere af især drengene oplever, at deres uro bliver dulmet af jointen, og at de bliver bedre til at begå sig socialt eller slappe af sammen med andre, når de er skæve. De fortæller, at de oplever, at de nuværende medicinske tilbud ikke giver den samme ro som hashen, og derfor dropper de f.eks. Ritalin og vender tilbage til jointen.

I Ungerådgivningen har vi også set piger, som bruger hashen som en form for selvmedicinering, og her ser vi især diagnosen 'social angst', som pigerne enten har fået gennem en lægelig udredning eller via 'selv-diagnosticering'. Angsten er lige virkelig for begge grupper. Nogle piger bruger derfor hash som en slags støtte til at turde gå ud. Eksempelvis ryger de en halv joint om morgenen inden skole for at samle sig mod og det samme om aftenen til at falde ned på. Lægelige udredninger, psykoedukation (undervisning i egen psykisk lidelse herunder viden om symptomer og udløsende faktorer), gradvis eksponering (en metode, der

benyttes inden for kognitiv terapi til at arbejde med f.eks. angst ved gradvist i samarbejde med terapeuten at udsætte sig for de ting eller situationer, som kan udløse angsten) og træning kan introduceres som gode alternativer til hashen, men forudsætter et tæt samarbejde og vidensudveksling mellem det psykiatriske system og ungerådgivere i fremtiden.

Stop - og hva' så?

Lige meget hvilken type gruppefællesskaber de unge er indgået i, så er det det selvsamme fællesskab, som udgør en udfordring i det øjeblik, den unge træffer en beslutning om at skære ned eller stoppe sit forbrug. Skoleskift og nye interesser kan være en støtte for den enkelte unge i denne proces, men ofte ser vi, at den unge over længere tid pendler mellem de gamle venner/fællesskaber og sit nye liv, og forbruget af rusmidler følger den samme bevægelse.

En dreng, som er kommet væk fra sit vante miljø i en periode, eksempelvis fordi han er startet på højskole, er blevet clean. Men så kan det være fristende lige at tage en joint med vennerne, når han er hjemme igen eller på besøg. Sådan en dreng kan støttes i at vælge, hvilke mennesker fra sin fortid det er gavnligt for ham at vælge til eller fra. Men det er lige så vigtigt, at han bliver motiveret til at kaste sig ud i nye venskaber og aktiviteter, så han får mulighed for et markant miljøskift, når han er klar. På en ø som Bornholm betyder det, at nogle unge bliver nødt til at tage fra øen en tid for at skifte miljø og omgangskreds.

Foruden selve motivations-samtalerne med den unge, så er det afgørende, at rådgivere i samarbejde med skoler, gadeplansindsats, klubber m.fl. kan vise den unge hen til alternative fællesskaber og være med til at skabe fysiske rammer for fællesskaber og aktiviteter, hvor rusmidlerne ikke er i centrum. En opgave, der på Bornholm i høj grad varetages af gadeplansindsatsen og ungdomsklubben. For på samme måde som vennegruppen for nogle unge var vejen ind i 'hash-hulen', så kan nye vennegrupper være vejen ud. ■

Jane Birgitte Aschlund er cand.mag. i socialantropologi/etnografi og kulturstudier og efteruddannet SKP (Støtte- og Kontaktperson). I 2015 var hun med til at etablere Ungerådgivningen på Bornholm sammen med pædagog Henrik Kofod. Fra 2015 og frem til slutningen af 2016 gennemførte Jane og Henrik over 100 individuelle samtaler og gruppesamtaler i Ungerådgivningen. I dag arbejder Jane som ungekonsulent og samordner i Vordingborg Kommune samt som vikarierende projektkoordinator i Boligsocialt Fællessekretariat i Køge.